

Badania wykopaliskowe w Strzelcach Krajeńskich przy Bramie Młyńskiej

Odkryciem śladów po zabudowie z okresu lokacji miasta zakończyły się badania wykopaliskowe, prowadzone w 2010 i 2011 roku przez archeologów z Muzeum Lubuskiego im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim. Prace archeologiczne poprzedzały budowę budynku mieszkalno – usługowego na działce u zbiegu ulic Wojska Polskiego i Brygady Saperów, tuż przy Bramie Młyńskiej.

fot. 1

W narożniku północno-wschodnim działki pod humusem natrafiono na ślady po zabudowie średniowiecznej (fot. 1). Potężne palenisko (fot. 2) o wymiarach: 3 m x 3 m i miąższości 1,30 m dostarczyło ok. 2000 ułamków ceramiki naczynio-

fot. 2

fot. 3

fot. 4

wej oraz liczne przedmioty codziennego użytku. Wydobyto duże ilości kości zwierzęcych, ptasich i szczątków rybich. Palenisko, mimo że w rzucie poziomym, było bardzo nieregularne, w przekroju przybrało kształt zbliżony do elipsy (fot. 3). Na jego spodzie znajdowała się warstwa czarnej, mocno przepalanej ziemi, otoczonej kamieniami, w której natrafiono na dużą ilość fragmentów ceramiki i szczątków pokonsumpcyjnych. Warstwa ta była o miąższości ok. 1 m. Nad nią zalegał szarozółty piasek, z pojedynczymi uławkami naczyń, a powyżej ponownie warstwa czarnej, przepalanej ziemi z piaskiem i licznymi zabytkami ruchomymi (fot. 4). Na części garnków widniały ślady przywar, zacieków, okopceń powstałych na skutek użytkowania, np. gotowania. Bardzo duża ilość ułamków naczyń pozyskana z tego paleniska, może wskazywać na jego użytkowanie przez większą liczbę osób, niż tylko jedna rodzina (fot. 5).

fot. 5

Interesującym jest odkrycie tuż przy palenisku, po stronie północnej dużego skupiska łusek i ości rybich, wśród których dominowały szczątki ryb karpiowatych i okoniowatych¹⁾. Najprawdopodobniej złowione ryby w jeziorach (Górne i Dolne), tuż za murami miejskimi, czyszczono przy ognisku, wyrzucając odpadki, np. do drewnianej miski.

¹⁾ Identyfikację szczątków rybich przeprowadzili prof. dr hab. Daniel Makowiecki wraz z mgr Mirosławą Zabalską, w Pracowni Rekonstrukcji Środowiska Przyrodniczego w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

fot. 6

fot. 7

fot. 8

Badania wykopaliskowe prowadziła mgr Małgorzata Pytlak wraz z Konradem Fijałkowskim z Muzeum Lubuskiego im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim.

Prace archeologiczne zostały sfinansowane przez „Tomax” Tomasz Zimny 66-500 Strzelce Krajeńskie ul. Południowa 19

Wykonano na zlecenie Urzędu Miejskiego w Strzelcach Krajeńskich Aleja Wolności 48 66-500 Strzelce Krajeńskie tel. 95 763 11 30 e-mail: urzad@strzelce.pl www.strzelce.pl

fot. 9

W ciągu lat zalegania w ziemi miska uległa rozkładowi, ale zachowały się szczątki ryb. Na samej górze paleniska natrafiono, w jednym miejscu na 5 glinianych ciężarków do sieci (fot. 6), nóż, osetki kamienne (fot. 7), a także 4 przęśliki tkackie (fot. 8), klamrę do pasa.

Po wschodniej stronie paleniska, zarejestrowano ślady po konstrukcji budowlanej, najpewniej na podwalinie drewnianej. W piasku czytelny był jej regularny prostokątny kształt (fot. 9).

Zaś po jego stronie zachodniej odkryto prawdopodobnie fragment piwnicy, na co wskazuje zagłę-

fot. 10

biona poniżej poziomu gruntu niecka, wypełniona przemieszaną gliną, ziemią, polepą, pojedynczymi ułstkami ceramiki zarówno siwej jak i ceglastej oraz fragmentami kafli garnkowych (fot. 10). W rzucie poziomym obiekt ten miał kształt zbliżony do równoramiennego trapezu, o długościach 5 m i 2,40 m oraz wysokości 2,90 m. Dłuższy bok wchodził poza ogrodzenie działki, nieobjęty badaniami wykopaliskowymi, stąd przypuszczenie, że pierwotnie obiekt ten był większy, a jego część znajdowała się w miejscu dzisiejszego chodnika ul. Wojska Polskiego. Wstępnie piwnicę powiązano z budynkiem, np. karczmy, za czym przemawiają zachowane stosunkowo spore wymiary, duża ilość polepy, gliny, a także kamienie, ułstki dachówek mnich/mniszka, kafle garnkowe (fot. 11).

fot. 11

Z „karczmy” pobrano spalone drewno do badań radiowęglowych C14 i uzyskano datę 1255-1295 rok²⁾.

fot. 12

W pobliżu zarejestrowano jeszcze pięć obiektów typu jamy, bądź elementy konstrukcji budynków, które wydają się być powiązane z opisywanymi wyżej.

Wszystkie odkryte w Strzelcach Krajeńskich tuż przy Bramie Młyńskiej obiekty znajdowały się poniżej dobrze widocznej późnośredniowiecznej warstwy kulturowej (fot. 12).

Na podstawie kształtów naczyń, a także techniki ich wypału można określić funkcjonowanie odkrytych obiektów, od 2. poł. XIII do połowy XIV wieku.

fot. 13

²⁾ Badania w Laboratorium Datowań Bezwzględnych w Cianowicach, opracowanie prof. dr hab. inż. Marek Krapiec.

W palenisku zaobserwowano przewagę ułstków naczyń wypalanych w atmosferze redukcyjnej, tzw. siwaków, których pojawienie się na terenach kasztelanii santockiej (Strzelce były grodem należącym do tej kasztelanii), wiąże się z przejściem tych ziem przez Brandenburczyków (1253 rok) (fot. 13). Równocześnie występują stosunkowo licznie ułstki naczyń zaliczanych do tzw. późnośredniowiecznej ceramiki tradycyjnej, która formą i ornamentyką nawiązuje do wzorów wczesnego średniowiecza, ale w technice wykonania widoczna jest próba wypału w atmosferze redukcyjnej i uzyskania naczynia „siwego”. Tego typu ceramika wytwarzana była na terenach Nowej Marchii do połowy XIV wieku (fot. 14).

Materiał ceramiczny obrazuje moment spotkania dwóch kultur; autochtonicznej, nawiązującej do tradycji garncarstwa wczesnośredniowiecznego oraz przybyszów, produkujących na kole szybkoobrotowym naczynia wypalane w atmosferze redukcyjnej. Datowanie radiowęglowe metodą C 14 zawęża funkcjonowanie „karczmy” do 2 poł. XIII wieku. Zarówno stratygrafia odkrytych znalezisk, ruchomy materiał zabytkowy, datowanie metodą C 14, jak i ich usytuowanie przy bramie wyjazdowej z miasta, pozwalają na postawienie hipotezy, że w Strzelcach Krajeńskich przy Bramie Młyńskiej odkryto miejsce średniowiecznego zajazdu, który działał tuż po założeniu przez Brandenbur-

fot. 14

czyków miasta Vredeberge, Friedeberg, w miejscu użytkowanym pierwotnie przez ludność należącą do państwa piastowskiego.

Badania wykopaliskowe w Strzelcach Krajeńskich

Gmina Strzelce Krajeńskie